

prvom ustanku na dahije srpski narod misli na oslobođenje svoje brahe u Bosni, vodi pregovore s Crnom gorom i započinje rat s turskom carevinom stupajuhi van granica beogradskog pašaluka. U isto vreme srpski narod u Austriji pomaže srpsku revoluciju novcem i džebanom; srpski oficiri u austrijskoj vojsci kradu topove sa gradova, i dodaju ih svojoj brahi i sami dolaze da se bore protiv Turaka, a prvi srpski naučnjak tog doba, otac srpske književnosti Dositije, dolazi da bude ministar prosvete u novoj srpskoj državi. Misao i nada da će srpska revolucija u Šumadiji ujediniti ceo srpski narod bila je opšta u svima krajevima srpskim.

Jedan od najpretežnijih prevrata u umnom razvitku srpskog naroda što ga je donela prva srpska revolucija, bez sumnje je ona revolucionarna misao pokorene raje: misao da stvori srpsku narodnu državu koja bi obuvatala ceo srpski narod. Ta misao iznesena je posle propasti srpske, prvi put srpskom revolucijom. Ona raja, koja je krila puške, kad je aga pokraj nje prolazio, gazila blato da samo Turčin prođe po suvu - ta raja zamišlja da obnovi svoju srpsku državu i uništi tursko carstvo u Evropi. Ta misao bila je još dugo vreme opšta-narodna dok nije zagušena pobedom dinastičnog(20) načela i birokratskom sistemom.

Kad je planula prva srpska revolucija, vidilo se odma da to nije četnički pokušaj pojedinih hajduka zarad osvete Turcima, niti je to zapovest frajkorskog vođe iz Austrije. U jedno isto vreme bez predhodnog dogovora, ustao je srpski narod u Kolubari, usred Šumadije i na desnoj strani Morave. Vođe njegove bili su domahi sinovi, koji su imali glasa i poštovanja u narodu, vehinom najveće gazde u okolini. I ove vođe u prvi mah nisu imali drugog dogovora između sebe osim kad je kome nužna pomoh. Vrhovnu komandu nije imao niko od njih. Pa i docnije, Čurčija je podigao Jadar i Rađevinu, a Veljko oslobodio Banju i Crnu reku na svoju ruku - bez ičije komande. Upravo ustao je ceo narod, što više nije mogao da trpi nasilje. Svaki je uviđao, kao što veli pevac srpske revolucije F. Višnjih da je "krvca iz zemlje provrela" - pa je došao zeman: "svaki svoje da pokaje stare".

Pošto je narodnim ustankom uništena turska državna sistema, u narodu je momentalno nastalo bezvlastije. Mi velimo "bezvlastije" što nije bilo nikakve državne organizacije, nikakvih priznatih vlasti ni zakona. Srpski narod mogao je da uredi svoju državu na svoj način, kako je hteo i kako mu je bila potreba. U srpskom narodu ne beše tada dinastije, ne beše spahija, ne beše u opšte nikakvih privilegisanih porodica. Svi su bili ravni između sebe - svi behu seljaci. Od cele organizacije državne beše ostala